

Ο Τριαδικός Θεός: Οι μαρτυρίες περί της Αγίας Τριάδος στην Παλαιά Διαθήκη (Βασίλειος Γκρίλλας, Θεολόγος, ΜΑ Θεολογίας)

/ [Πεμπτούσία](#)

Η παρουσία των Προσώπων του Τριαδικού Θεού μαρτυρείται στα κείμενα της Αγίας Γραφής. Οι μαρτυρίες αυτές στην Παλαιά Διαθήκη παρουσιάζονται σχετικά σκιωδώς. Αντίθετα, στην Καινή διαθήκη, αυτές οι μαρτυρίες, γίνονται σαφώς πιο άμεσες και άρα πιο καταληπτές. Αναλυτικότερα:

Η πρώτη ένδειξη της παρουσίας του Τριαδικού Θεού μαρτυρείται στο κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης κατά την διήγηση της κατασκευής του ανθρώπου. Αναφέρεται χαρακτηριστικά: «και είπεν ο Θεός· ποιήσωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα ημετέραν και καθ' ομοίωσιν [1]». Ουσιαστικά στο στίχο αυτό του κειμένου, φανερώνεται η απόφαση του Θεού για την δημιουργία του ανθρώπου. Η χρήση του ρήματος «ποιήσωμεν» σε πρώτο πληθυντικό πρόσωπο, δηλώνει την ύπαρξη όχι ενός μόνο προσώπου, αλλά περισσοτέρων. Ενώ δηλ. το κείμενο αναφέρεται σε έναν Θεό, χρησιμοποιείται πληθυντικός, διότι πρόκειται για την παρουσία προσώπων, πλέον του ενός.

Ακολούθως, στο τρίτο κεφάλαιο της Γενέσεως αναφέρει το κείμενο: «και είπεν ο Θεός· ιδού Ἄδάμ γέγονεν ως εις ἐξ ημών, του γινώσκειν καλόν και πονηρόν [2]·». Ουσιαστικά, και πάλι, η παρουσία του Θεού συνοδεύεται με χρήση πληθυντικού και μάλιστα προσωπικής αντωνυμίας «εις ἐξ ημών», δηλώνοντας ότι ο Θεός προσδιορίζει τον Αδάμ σαν να είναι ένας ἐξ Ἀυτῶν δηλ. των προσώπων της Αγίας Τριάδος.

Στην Γένεση στο ενδέκατο κεφάλαιο φανερώνεται απόφαση κίνησης του Θεού προς στους ανθρώπους, πάλι μέσα από έκφραση πληθυντικού αριθμού: «δεύτε και καταβάντες συγχέωμεν αυτών εκεί την γλώσσαν, ίνα μη ακούσωσιν έκαστος την φωνήν του πλησίον [3]». Τα ρήματα «δεύτε» και «συγχέωμεν» καθώς και η μετοχή «καταβάντες», αναφέρονται στην απόφαση της κίνησης του Θεού. Ωσαύτως όμως, αν και ο Θεός δηλώνεται ως ένας, το περιβάλλον των λέξεων που φανερώνουν την ενέργεια του Θεού δηλώνεται σε πληθυντικό αριθμό, καταδεικνύοντας περισσότερα από ένα πρόσωπα.

Στον Ησαία, η τριπλή επανάληψη του ύμνου των αγγέλων προς τον Θεό, παράγει το συμπέρασμα μιας τριαδικής θεικής παρουσίας: « άγιος, άγιος, άγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πάσα η γη της δόξης αυτού [4]». Στον ύμνο αυτό των Σεραφείμ, η τριπλή χρήση του όρου «άγιος, άγιος, άγιος», αν και η παρουσία του Θεού δηλώνεται κατηγορηματικά ως μονάδα [5], παραπέμπει στην παρουσία τριών

προσώπων.

Στην Παλαιά Διαθήκη σημειώνεται μια τριαδική παρουσία του Θεού. Αυτή η εμφάνιση στην Ορθόδοξη Θεολογία χαρακτηρίζεται ως Θεοφανία.

Η Θεοφανία του Τριαδικού Θεού εντοπίζεται στον Αβραάμ και καταγράφεται στο βιβλίο της Γενέσεως. Ο Θεός παρουσιάζεται με την μορφή τριών Αγγέλων. Το κείμενο είναι χαρακτηριστικό: «ώφθη δε αυτώ ο Θεός προς τη δρυΐ τη Μαμβρή, καθημένου αυτού επί της θύρας της σκηνής αυτού μεσημβρίας. αναβλέψας δε τοις οφθαλμοίς αυτού είδε, και ιδού τρεις άνδρες ειστήκεισαν επάνω αυτού· και ιδών προσέδραμεν εις συνάντησιν αυτοίς από της θύρας της σκηνής αυτού και προσεκύνησεν επί την γην. και είπε· κύριε, ει άρα εύρον χάριν εναντίον σου, μη παρέλθης τον παίδα σου· ληφθήτω δη ύδωρ, και νιψάτωσαν τους πόδας υμών, και καταψύξατε υπό το δένδρον· και λήψομαι άρτον, και φάγεσθε, και μετά τούτο παρελεύσεσθε εις την οδόν υμών, ου ένεκεν εξεκλίνατε προς τον παίδα υμών. και είπαν· ούτω ποιήσον, καθώς είρηκας.... [6]». Το αξιοσημείωτο είναι πως ενώ εμφανίζονται τρεις Άγγελοι, ο Αβραάμ απευθύνεται προς αυτούς με την λέξη «κύριε» και εξακολουθεί να ομιλεί προς αυτούς σε ενικό αριθμό ως να είναι ένας. Στην πραγματικότητα το κείμενο μαρτυρεί μοναδικά την παρουσία του ενός Θεού σε τρεις υποστάσεις-πρόσωπα.

Σημαντική θέση κατέχει στην Παλαιά Διαθήκη η εμφάνιση της σοφίας και του λόγου του Θεού η οποία οιονεί μιας μορφής ίδια υπόσταση. Πολλές φορές στο κείμενο ο λόγος του Θεού [7] και επιπρόσθετα η σοφία του Θεού [8] εμφανίζονται με τρόπο που ωσάν να καταδεικνύουν ίδιες υποστάσεις-πρόσωπα. Σε αυτά τα χωρία εμμένουν οι Πατέρες της Εκκλησίας οι οποίοι ερμηνεύουν ότι είτε στην σοφία του Θεού, είτε στο λόγο του Θεού υποδηλώνεται το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος.

Στην σύνθεση αυτών των μαρτυριών πολλά χωρία μιλούν για τον επερχόμενο Μεσσία ως ίδιον πρόσωπο. Η αναφορά στο πρόσωπο του Μεσσία εντοπίζεται στο κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης με ιδιότητες και ονόματα Θεού. Έτσι ο Μεσσίας μνημονεύεται ως ο Εμμανουήλ [9], ως το παιδί του Κυρίου [10], ως ο υιός του ανθρώπου [11].

Στην Παλαιά Διαθήκη το δόγμα της Αγίας Τριάδος δεν είναι σαφές στην παρουσιάσή του. Τούτο, είναι λογικό καθόσον η αδυναμία του Ισραηλιτικού λαού να κατανοήσει την τριαδικότητα του ενός Θεού, θα μπορούσε να οδηγήσει είτε σε πολυθεΐα είτε σε ειδωλολατρία. Έτσι, η τριαδική παρουσία του Θεού εμφανίζεται συνεσκιασμένη, λειτουργώντας προοδευτικά στην παιδαγωγία του Ισραήλ [12].

Παραπομπές:

1. Γεν. 1,26.

2. Γεν. 3,22.

3. Γεν. 11,7.

4. Ησ. 6,3.

5. Ησ. 6,1: «είδον τον Κύριον καθήμενον επί θρόνου υψηλού και επηρμένου, και πλήρης ο οίκος της δόξης αυτού.».

6. Γεν.18, 1 και εξ. ως τέλους του κεφαλαίου.

7. Ψαλ. 32,6: «τω λόγω του Κυρίου οι ουρανοί εστερεώθησαν και τω πνεύματι του στόματος αυτού πάσα η δύναμις αυτών.».

Επίσης: Σοφ. Σολ. 9, 1-19: «Θεέ πατέρων και Κύριε του ελέους ο ποιήσας τα πάντα εν λόγω σου και τη σοφία σου κατεσκεύασας άνθρωπον, ίνα δεσπόζη των υπό σου γενομένων κτισμάτων και διέπη τον κόσμον εν οσιότητι και δικαιοσύνη και εν ευθύτητι ψυχής κρίσιν κρίνη, δος μοι την των σων θρόνων πάρεδρον σοφίαν και μη με αποδοκιμάσης εκ παίδων σου. ότι εγώ δούλος σος και υιός της παιδίσκης σου, άνθρωπος ασθενής και ολιγοχρόνιος και ελάσσω εν συνέσει κρίσεως και νόμων· καν γαρ τις η τέλειος εν υιοίς ανθρώπων, της από σου σοφίας απούσης, εις ουδέν λογισθήσεται. συ με προείλω βασιλέα λαού σου και δικαστήν υιών σου και θυγατέρων· είπας οικοδομήσαι ναόν εν όρει αγίω σου και εν πόλει κατασκηνώσεώς σου θυσιαστήριον, μίμημα σκηνης αγίας, ην προητοίμασας απ' αρχής. και μετά σου η σοφία η ειδυία τα έργα σου και παρούσα, ότε εποίεις τον κόσμον, και επισταμένη τι αρεστόν εν οφθαλμοίς σου και τι ευθές εν εντολαίς σου. εξαπόστειλον αυτήν εξ αγίων ουρανών και από θρόνου δόξης σου πέμψον αυτήν, ίνα συμπαρούσά μοι κοπιάση και γνω τι ευάρεστόν εστι παρά σοι. οίδε γαρ εκείνη πάντα και συνίει και οδηγήσει με εν ταίς πράξεσί μου σωφρόνως και φυλάξει με εν τη δόξη αυτής· και έσται προσδεκτά τα έργα μου, και διακρινώ τον λαόν σου δικαίως και έσομαι άξιος θρόνων πατρός μου. τις γαρ άνθρωπος γνώσεται βουλήν Θεού; η τις ενθυμηθήσεται τι θέλει ο Κύριος; λογισμοί γαρ θνητών δειλοί, και επισφαλείς αι επίνοιαι ημών. φθαρτόν γαρ σώμα βαρύνει ψυχήν, και βρίθει το γεώδες σκήνος νούν πολυφρόντιδα. και μόλις εικάζομεν τα επί γης και τα εν χερσίν ευρίσκομεν μετά πόνου· τα δε εν ουρανοίς τις εξιχνίασε; βουλήν δε σου τις έργων, ει μη συ έδωκας σοφίαν και έπεμψας το άγιόν σου πνεύμα από υψίστων; και ούτως διωρθώθησαν αι τρίβοι των επί γης, και τα αρεστά σου εδιδάχθησαν άνθρωποι, και τη σοφία εσώθησαν».

Επίσης: Σοφ. Σολ. 16, 12-13: «και γαρ ούτε βοτάνη ούτε μάλαγμα εθεράπευσεν αυτούς, αλλά ο σος, Κύριε, λόγος

ο πάντα ιώμενος. συ γαρ ζωής και θανάτου εξουσίαν έχεις και κατάγεις εις πύλας άδου και ανάγεις. ». Επίσης: Σοφ. Σολ. 18, 15-15: «ο παντοδύναμός σου λόγος απ' ουρανών εκ θρόνων βασιλειών απότομος πολεμιστής εις μέσον της ολεθρίας ήλατο γης, ξίφος οξύ την ανυπόκριτον επιταγήν σου φέρων, και στας επλήρωσε τα πάντα θανάτου· και ουρανού μεν ήπτετο, βεβήκει δ' επί γης. τότε παραχρήμα φαντασίαι μεν ονειρών δεινώς εξετάραξαν αυτούς, φόβοι δε επέστησαν αδόκητοι, και άλλος αλλαγή ριφείς ημίθνητος δι' ην έθνησκειν αιτίαν ενεφάνιζεν· οι γαρ όνειροι θορυβήσαντες αυτούς τούτο προεμήνυσαν, ίνα μη αγνοούντες δι' ο κακώς πάσχουσιν απόλωνται. Ήψατο δε και δικαίων πείρα θανάτου, και θραύσις εν ερήμω εγένετο πλήθους. αλλ' ουκ επί πολύ έμεινεν η οργή· σπεύσας γαρ ανήρ άμεμπτος προεμάχησε το της ίδιας λειτουργίας όπλον, προσευχήν και θυμιάματος εξιλασμόν κομίσας, αντέστη τω θυμώ και πέρας επέθηκε τη συμφορά, δεικνύς ότι σος εστι θεράπων. ενίκησε δε τον όχλον ουκ ισχύι του σώματος, ουχ όπλων ενεργεία, αλλά λόγω του κολάζοντα υπέταξεν, όρκους πατέρων και διαθήκας υπομνήσας. σωρηδόν γαρ ήδη πεπτωκότων επ' αλλήλων νεκρών, μεταξύ στας, ανέκοψε την οργήν και διέσχισε την προς τους ζώντας οδόν. επί γαρ ποδήρους ενδύματος ην όλος ο κόσμος, και πατέρων δόξαι επί τετραστίχου λίθου γλυφής, και μεγαλωσύνη σου επί διαδήματος κεφαλής αυτού. τούτοις είξεν ο ολοθρευών, ταύτα δε εφοβήθησαν· ην γαρ μόνη η πείρα της οργής ικανή. ».

8. Παροιμ. 1,20-33: «Σοφία εν εξόδοις υμνείται, εν δε πλατείαις παρρησίαν άγει· επ' άκρων τειχέων κηρύσσεται, επί δε πύλαις δυναστών παρεδρεύει, επί δε πύλαις πόλεως θαρρούσα λέγει· όσον αν χρόνον άκακοι έχωνται της δικαιοσύνης, ουκ αισχυνθήσονται· οι δε άφρονες, της ύβρεως όντες επιθυμηταί, ασεβείς γενόμενοι εμίσησαν αίσθησιν και υπεύθυνοι εγένοντο ελέγχους, ιδού προήσομαι υμίν εμής πνοής ρήσιν, διδάξω δε υμάς τον εμόν λόγον. επειδή εκάλουν και ουχ υπηκούσατε και εξέτεινα λόγους και ου προσείχετε, αλλά ακύρους εποιείτε εμάς βουλάς, τοις δε εμοίς ελέγχους ου προσείχετε, τοιγαρούν καγώ τη υμετέρα απωλεία επιγελάσομαι, καταχαρούμαι δε ηνίκα έρχηται υμίν όλεθρος, και ως αν αφίκηται υμίν άφνω θόρυβος, η δε καταστροφή ομοίως καταιγίδι παρή, και όταν έρχηται υμίν θλίψις και πολιορκία η όταν έρχηται υμίν όλεθρος· έσται γαρ όταν επικαλέσησθέ με, εγώ δε ουκ εισακούσομαι υμών· ζητήσουσί με κακοί, και ουχ ευρήσουσιν· εμίσησαν γαρ σοφίαν, τον δε λόγον του Κυρίου ου προείλαντο, ουδέ ήθελον εμαίς προσέχειν βουλαίς, εμυκτήριζον δε εμούς ελέγχους. τοιγαρούν έδονται της εαυτών οδού τους καρπούς και της εαυτών ασεβείας πλησθήσονται· ανθ' ων γαρ ηδίκουν νηπίους, φονευθήσονται, και εξετασμός ασεβείς ολεί. ο δε εμού ακούων

κατασκηνώσει επ' ελπίδι και ησυχάσει αφόβως από παντός κακού.».
Επίσης: Σοφ. Σολ. 6,12-14: «Λαμπρά και αμάραντός εστιν η σοφία και ευχερώς θεωρείται υπό των αγαπώντων αυτήν και ευρίσκεται υπό των ζητούντων αυτήν, φθάνει τους επιθυμούντας προγνωσθήναι. ο ορθρίσας προς αυτήν ου κοπιάσει, πάρεδρον γαρ ευρήσει των πυλών αυτού.».

Επίσης: Σοφ. Σειρ. 1,1 και εξ.: «Πολλών και μεγάλων ημίν διά του νόμου και των προφητών και των άλλων των κατ' αυτούς ηκολουθηκότων δεδομένων, υπέρ των δέον εστίν επαινείν τον Ίσραήλ παιδείας και σοφίας, και ως ου μόνον αυτούς τους αναγινώσκοντας δέον εστίν επιστήμονας γίνεσθαι, αλλά και τοις εκτός δύνασθαι τους φιλομαθούντας χρησίμους είναι και λέγοντας και γράφοντας, ο πάππος μου Ίησούς επί πλείον εαυτόν δούς εις τε την του νόμου και των προφητών και των άλλων πατρίων βιβλίων ανάγνωσιν και εν τούτοις ικανήν έξιν περιποιησάμενος, προήχθη και αυτός συγγράψαι τι των εις παιδείαν και σοφίαν ανηκόντων,[...] Πάσα σοφία παρά Κυρίου και μετ' αυτού εστιν εις τον αιώνα [...]».
Επίσης: Σοφ. Σειρ. 24,1 και εξ.: «Η σοφία αινέσει ψυχήν αυτής και εν μέσω λαού αυτής καυχήσεται. εν εκκλησία Ύψιστου στόμα αυτής ανοίξει και έναντι δυνάμεως αυτού καυχήσεται· εγώ από στόματος Ύψιστου εξήλθον, και ως ομίχλη κατεκάλυψα γην· εγώ εν υψηλοίς κατεσκήνωσα, και ο θρόνος μου εν στύλω νεφέλης· γύρον ουρανού εκύκλωσα μόνη και εν βάθει αβύσσων περιεπάτησα· εν κύμασι θαλάσσης και εν πάση τη γη και εν παντί λαώ και έθνει εκτησάμην.[...]».

9. Ησ. 7,14: «διά τούτο δώσει Κύριος αυτός υμίν σημείον· ιδού η παρθένος εν γαστρί έξει, και τέξεται υιόν, και καλέσεις το όνομα αυτού Ίεμανουήλ.».

10. Ησ. 52,13: «Ιδού συνήσει ο παίς μου και υψωθήσεται και δοξασθήσεται και μετεωρισθήσεται σφόδρα.».

11. Δαν. 7,13: «εθεώρουν εν οράματι της νυκτός και ιδού μετά των νεφελών του ουρανού ως υιός ανθρώπου ερχόμενος ην και έως του παλαιού των ημερών έφθασε και ενώπιον αυτού προσηνέχθη.».
Πρβλ. και Ψαλμ. 109, 1 και εξ.: «Είπεν ο Κύριος τω Κυρίω μου· κάθου εκ δεξιών μου, έως αν θω τους εχθρούς σου υποπόδιον των ποδών σου. ράβδον δυνάμεως εξαποστελεί σοι Κύριος εκ Σιών, και κατακυρίευε εν μέσω των εχθρών σου. μετά σου η αρχή εν ημέρα της δυνάμεώς σου εν ταίς λαμπρότησι των αγίων σου· εκ γαστρός προ εωσφόρου εγέννησά σε. ώμοσε Κύριος και ου μεταμεληθήσεται· συ ιερεύς εις τον αιώνα κατά την τάξιν Μελχισεδέκ. Κύριος εκ δεξιών σου συνέθλασεν εν ημέρα οργής αυτού βασιλείς· κρινεί εν τοις έθνεσι, πληρώσει πτώματα, συνθλάσει κεφαλάς επί γης πολλών. εκ χειμάρρου εν οδώ πίεται· διά τούτο υψώσει κεφαλήν. ». Πρβλ. και Ματθ. 22, 41-46: « Συνηγμένων δε των Φαρισαίων

επηρώτησεν αυτούς ο Ἰησοῦς λέγων· τι υμῖν δοκεῖ περί του Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ· του Δαυΐδ. λέγει αὐτοῖς· πως οὖν Δαυΐδ ἐν Πνεύματι Κύριον αὐτόν καλεῖ λέγων, εἶπεν ο Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἀνθῶ τους ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; εἰ οὖν Δαυΐδ καλεῖ αὐτόν Κύριον, πως υἱός αὐτοῦ ἐστι; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον, οὐδέ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτόν οὐκέτι.».

12. Ισίδωρος Πηλουσιώτης, Επιστολή 143, ΡG 78,589.